

André Aciman

Szólíts a neveden

FORDÍTOTTA SZIGETHY-MALLÁSZ RITA

André Aciman

Szólíts a neveden

ATHENAEUM

A fordítás alapjául szolgáló mű
André Aciman: *Call Me by Your Name*

Copyright © 2007 by André Aciman
Motion Picture Artwork © 2017 CTMG. All Rights Reserved.

Hungarian translation © Szigethy-Mallász Rita, 2017

Minden jog fenntartva.

Kiadta az Athenaeum Kiadó,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
1086 Budapest, Dankó u. 4–8.
Tel.: 1-235-5020
www.athenaeum.hu
www.facebook.com/athenaeumkiado
athenaeum@lira.hu

ISBN 978 963 293 323 8

Felelős kiadó: Szabó Tibor Benjámín
Felelős szerkesztő: Peiker Éva
Műszaki vezető: Drótos Szilvia
A borítót a film plakátja alapján Földi Andrea készítette.
Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

Készült az AduPrint Nyomda Kft.-ben, 2018-ban
Felelős vezető: Tóth Béláné

Talán kevéssel az érkezése után kezdődött minden, az idegőrlő ebédek egyike közben, amikor mellette ülve végre ráeszméltem, hogy korábbi rövid szicíliai útján szerzett csekély barnasága ellenére a tenyere éppen olyan halvány, mint a talpán, nyakán és karhajlatában lévő, kevesebb napfényt látott, puha bőr. Szinte rózsaszínes, fénylő és sima, akár a gyíkok hasa. Rejtett, tiszta, romlatlan, mint a pír a sportolók arcán, vagy a viharos éjszakákon felvillanó hajnal. Olyasmiket árult el róla, amiket soha nem lettem volna képes megkérdezni.

Talán az ebéd utáni végtelen órák alatt kezdődött, amikor mindenki fürdőruhában heverészik a házban és a ház körül, tohonya testek terpeszkedtek mindeütt, várva, hogy teljen az idő és valaki végül felvesse, menjünk ki úszni a sziklákhöz. Szabadon lebzselhetett nálunk valamennyi rokon, unokatestvér, szomszéd, barát, ismerős és annak az ismerőse, kolléga vagy bárki, aki az ajtónkon bekopogva megkérdezte, használhatná-e a teniszpályánkat; úszhattak, ehettek és – ha elég sokáig maradtak – beköltözhettek a vendégházba is.

Talán mégis a tengerparton kezdődött. Vagy a teniszpályán. Vagy rögtön az érkezése napján, első közös sé táánk alkalmával, amikor megkértek, vezessem körbe a házban és a környéken, és egyszer csak úgy adódott, hogy a vén kovácsoltvas kapun kilépve a B.-t egykor N.-nel összekötő hajdani vasútvonal irányában elterülő végtelen senkiföldjén kötöttünk ki.

– Megvan a régi állomásépület is? – kérdezte a perzselő napon álló fák közé kémlelve, alighanem abban a reményben, hogy sikerült megfelelő kérdést feltennie a házigazdája fiának.

– Nem, épület sosem volt itt. Csak leintették a vonatot.

A vonatkocsikról kezdett kérdezni, mert olyan keskenynek tűnt a vágány. Két vagon volt, oldalán a királyi címerrel, magyaráztam. Most cigányok laknak benne. Így volt ez már akkor is, amikor anyám kislánként járt ide nyaralni. A cigányok leemelték a vágányról a vagonokat, és beljebb vontatták a sűrűbe. Szeretné esetleg megnézni?

– Később. Talán. – Udvarias közöny, mintha rajtakapott volna célját tévesztett behízelgési kísérletemen, és most kurtán elutasít.

Azért rosszulesett.

Inkább, mondta, számlát szeretne nyitni valamelyik b.-i bankban, utána pedig meglátogatná az olasz fordítóját, akit az itteni kiadója szerzett neki.

Úgy döntöttem, biciklivel megyünk.

Pedig kerekezve sem ment jobban a beszélgetés, mint gyalog. Útközben megálltunk inni. A *bartabaccheria** sötét volt és üres. A tulajdonos szúrós szagú szalmiákszeszes vízzel súrolta a padlót. Kisiöttünk, amint lehetett.

Az egyik píneán rövid énekbe kezdett valami magányos feketerigó, ám a kabócák hangja azonnal elnyomta.

Kortyoltam a nagy ásványvizes üvegből, átnyújtottam neki, majd újra ittam. Öntöttem a kezemre is, lemostam vele az arcom, majd nedves ujjaimmal végigsimítottam a hajamon. A langyos, szufláját vesztett víz csillapítatlan szomjúságot hagyott maga után.

* bartabaccheria (olasz): kávézó, amely egyben trafik is

- Mit lehet egyáltalán csinálni erre felé?
- Semmit. Várni a nyár végét.
- Na és télen?

Elmosolyodtam a kikívánckozó válaszon. Leesett neki is, megszólalt:

- Csak azt ne mondd, hogy várni a nyarat.

Szerettem, ha kitalálják a gondolatom. A *desszertrobotolás*ba is hamarabb belejött, mint az előzőek.

– Telente igazából elég sötét és szürke itt minden. Mi is csak karácsonyra jövünk. Máskor kész szellemváros.

– És gesztenyesütésen meg tojáslikőrvívon kívül mit lehet itt csinálni karácsonykor?

Cukkolt. Felvillantottam a korábbi mosolyom. Vette a lapot, nem szólt, neveltünk. Megkérdezte, miket csinálok. Teniszezem. Úszom. Eljárrok esténként ide-oda. Kocogok. Zenei átiratokat készítek. Olvasok.

Azt mondta, ő is kocog. Reggelente. Merrefelé lehet itt kocogni? Leginkább a sétányon. Megmutathatom, ha szeretné.

Szinte arcul csapott, pedig már épp kezdtem megkedvelni.

- Később, talán.

Direkt a végére hagytam az olvasást, gondolván, hogy amilyen öntörvényűnek és pimasznak tűnik, ez biztos nem tartozhat a kedvencei közé. Néhány órával később, amikor kiderült, hogy épp most írt könyvet Hérakleitoszról, vagyis nem lehet közömbös számára az olvasás, rájöttem, muszáj valamiképpen visszakoznom, hogy bizonyíthassam, mégis közös az érdeklődési körünk. Nem is az bosszantott, milyen logikai bukfcencet kell majd vetnem, hogy tisztázzam magam.

Sokkal zavaróbb volt az a kellemetlen gyanú, ami ráébredtet, hogy mind akkor, mind pedig a vonatsíneknél beszélgetve még magam előtt is titokban végig az elismeréséért küzdöttem, persze sikertelenül.

Amikor felvettem – a látogatók rajongani szoktak ezért az ötletért –, hogy elviszem a San Giacomóhoz és felmászom vele az általunk csak „meghalok érte” néven emlegetett harangtorony legtetetejére, már lehetett volna elég lélekjelenlétem, hogy ne taglózzon le a válasza. Azt hittem, lekenyerezhető annyival, hogy megmutatom neki, milyen odafentről a város, a tenger, a végtelenség látványa. De nem. *Később!*

Persze kezdődhetett akár jóval később, számomra is észrevétlenül. Az ember látja és mégsem látja a másikat, mintha az illető takarásban lenne. Vagy ha észre is veszi az ember, nincs kattánás, nincs szikra, és mielőtt ráébredne az illető jelenlétére vagy nyugtalanítani kezdené valami, a rendelkezésükre álló hat hét már a vége felé jár, az illető elment vagy legalábbis szedelőzködik, az ember pedig egyedül kell megküzdjön azzal az érzéssel, ami az orra előtt, mégis észrevétlenül alakult már hetek óta, és amit tünetei alapján nem lehet másképp nevezni, mint vágynak. Hogy is nem vettem észre eddig?, kérdezhetnénk. Tudom, mi a vágy, megismerem – most mégis kicselezett. Küzdöttem a ravasz-kás mosolyáért, ami váratlanul felvillant az arcán, valahányszor kitalálta a gondolatomat, pedig valójában a bőrére vágytam, az érintésére.

A harmadik nap vacsora közben megéreztem magamon a tekintetét, amint Haydn oratóriumáról, *A Meg-*

váltó hét szava a keresztfánról beszélek, amihez éppen akkor készítettem gitárátiratot. Tizenhét éves voltam akkor, és mivel az asztaltársaság legifjabb tagjaként rám hárult mindig a legkevesebb figyelem, szokásom-má vált minél több információt zsúfolni a lehető legkevesebb szóba. Hadartam, ami az emberekben többnyire azt az érzést keltette, hogy zavaromban motyogok. Az átíratról szóló fejtegetésemet befejezve figyeltem fel a bal oldalam felől érkező érdeklődő pillantásra. Felvillanyozott és hízelgett egyszerre; tehát érdeklek. Kedvel. Ezek szerint mégsem akkora ördögösség ez. Amikor azonban végül feléje fordultam, jeges tekintet nézett vissza rám – ellenséges, üveges, már-már gonosz.

Ez végképp elkésérített. Mivel érdekelttem ki? Szerettem volna, hogy ismét kedves legyen hozzám és velem nevéssen, akárcsak néhány nappal korábban az elhagyatott síneknél, vagy amikor szintén aznap megemlítettem, hogy B. az egyetlen olyan olasz város, ahol még a nálunk *corrierának* nevezett távolsági busz is megállás nélkül hajt tovább, mert itt Krisztus sem akar leszállni. Nyomban nevetni kezdett, elérte burkolt utalásomat Carlo Levi *Krisztus megállt Ebolinál* című könyvére. Tetszett, ahogy sokszor mintha egy rugóra járna kettőnk agya, ahogyan azonnal rájöttünk, ha a másiknak már-már a nyelve hegyén van egy szó, amit az utolsó pillanatban végül mégsem mond ki.

Kellemetlen szomszéd lesz. Jobb óvakodni tőle, gondoltam. Tartsam észben, hogy kis híján bedőltem a tenyere bőre, mellkasa, soha göröngyöt nem ért lába látványának, és a szemének, aminek másik, kedvesebb pillantásától mindannyiszor a feltámadás csodáját éltem át. Nem lehetett elég hosszan bámulni, mégis

bámulnom kellett, hogy lássam, mit is bámulok rajta annyira.

Hasonlóan gonoszul nézhettem vissza.

Két napra meg is torpant közöttünk a párbeszéd.

Szobáink közös, hosszúkás erkélyén teljes volt a távolságtartás: egy-egy odavetett szia, jó reggelt, szép időnk van, felületes csevegés.

Aztán megmagyarázhatatlanul egyszerre minden visszazökkent a régi kerékvágásba.

Szeretnék-e kocogni aznap reggel? Nem, nem igazán. Jó, akkor ússzunk.

A fájdalom, a perzselő gyötrődés, az ismeretlenség izgalma, a karnyújtásnyira lévő hallatlan boldogság ígérete, esetlen botladozásom azok körül, akiket talán félreérték, mégsem akarok elveszíteni, így muszáj folyamatosan a szavaik mögöttes értelmét találgatnom, a kétségbeesett ravaszkodás mindazok felé, akikre vágyom és akiknek a vágya után sóvárgok, a paraván, amit magam és a világ közé emeltem, mintha nem csupán egy, de egész sereg rizspapírral borított japán tolóajtó választana el tőle, az igyekezet, amivel az egyáltalán nem rejtélyesnek szánt üzeneteket megfejteni próbálok – mindez azon a nyáron kezdődött, amikor Oliver betette a lábát a házunkba. Ezek az érzések csengenek ki annak a nyárnak valamennyi slágeréből, az összes könyvből, amit Oliver látogatása alatt és után olvastam, és mindenből a forró napok rozmaringillatától a kabócák eszeveszett délutáni ciripeléséig – illatok és hangok, amikkel együtt nőttem fel, hiszen életem összes addigi nyarat is végigkísérték, de amiknek akkor hirtelen megváltozott a jelentésük, hogy azután örökre magukon viseljék annak a nyárnak az emlékét.

Esetleg az első hét után kezdődött, amikor azon felbuzdulva, hogy továbbra is hajlandó megismerni és nem néz teljesen levegőnek, én is megengedhettem magamnak, hogy észrevegyem, amikor a kertbe igyekezve összetalálkozom vele. Első reggel együtt mentünk kocogni – egészen B.-ig, majd vissza. A következő reggel úsztunk. Aztán megint kocogtunk. Szerettem hármásban versenyezni a szokásos reggeli útját járó tejeskocsival, vagy elszaladni az éppen akkor nyitó zöldséges és pékség mellett, szerettem futni a parton és a sétányon, ahol akkor még egy lélek sem járt, és ahonnan távoli délibábnak tűnt csak a házunk. Szerettem, ha egyszerre lépünk, ha bal láb bal láb mellett, egyszerre ér a földhöz és hagy olyan nyomokat a parti homokban, amikhez legszívesebben lopva visszatértem volna, hogy a talpa helyéhez érinthessem a sajátom.

Az egyetlenemen úgy szokta meg, hogy naponta felváltva úszik és kocog. Sábészkor is szokott kocogni?, tréfálkoztam. Mindig edzett, még betegen is, ha kellett, az ágyban. Még ha fel is ment hozzá valaki előző este, mondta, reggel akkor is felkelt mellőle kocogni. Egyedül a műtéte idején nem mozogott. Amikor érdeklődtem, mivel műtötték, a válasz – noha megfogadtam, hogy kerülni fogom az idevezető kérdéseket – úgy vágódott az arcomba, mint valami dobozból kipattanó, baljós vigyorú bohóc.

– Később.

Talán csak kifulladt és nem akarta beszédre pazarolni az erejét, esetleg szeretett volna a futásra vagy az úszásra koncentrálni. Vagy engem sarkallt ezzel összetettebb mozgásra – csupa ártalmatlan indok.

Mégis volt valami dermesztő és lehangoló abban

a távolságban, ami sokszor a legváratlanabb módon állt be közék. Mintha szándékosan csinálná: egyre közelebb és közelebb engedi hozzám a barátság illúzióját, hogy aztán egyszerre csak irgalmatlanul vissza rántsa.

Folyton visszatért ugyanaz a fagyos nézés. Egyik nap, amikor a kerti medencénk melletti „törzsasztalomnál” gitározgattam, ő pedig nem messze hevert a fűben, hirtelen megint magamon éreztem azt a bizonyos tekintetet. Végig engem figyelt, amíg a fogólappal bibelődtem, majd amikor a fejemet felkapva rápillantottam, hogy vajon tetszik-e neki a játékom, már meg is csapott: metsző volt és gonosz, akár az áldozat kutató pillantása elől visszahúzott késpenge villanása. Gunyoros mosolyra váltott, mintha azt mondaná: „Nos, most már kár lenne tagadnom.”

Legjobb, ha elkerülöm.

Megütközésem neki is feltűnhetett, mert mintegy jóvátételképpen a gitárról kezdett kérdezgetni. Túlságos önuralmam nem engedte, hogy őszintén válaszoljak. Akadozó beszédem hallatán mégis sejteni kezdte, hogy jobban megbántódtam, mint mutatom.

– Hagyd csak a magyarázatot. Inkább játszd el újra.

Pedig azt hittem, ki nem állhatod. Hogy én? Ez meg hogy jutott eszedbe? Vitatkoztunk, szó szót követett.

– Akkor most eljátszod, ugye?

– Ugyanazt?

Ugyanazt.

Felkeltem és a nappaliba indultam, nyitva hagyva magam után a széles franciaablakot, hogy kihallatszon a zongorázásom. Utánam jött félúton, majd az ajtófélfának támaszkodva figyelt egy darabig.

– Megváltoztattad. Ez már nem ugyanaz. Mit műveltél vele?

– Úgy játszottam, ahogy Liszt csinálta volna, ha a kezébe kerül.

– De az eredetit játszd el!

Tetszett a színlelt bosszankodása. Úgyhogy ismét nekikezdtem.

Valamivel később:

– Nem hiszem el, már megint változtattál rajta!

– Á, alig valamit. Így játszotta volna Liszt változatát Busoni.*

– Nem játszánál végre Bachot úgy, ahogy azt Bach megírta?

– De Bach nem gitárra írta. Talán még csak nem is csembalóra. Sőt valójában azt se lehet tudni, tényleg ő-e a szerző.

– Akkor inkább hagyjuk.

– Jó, jó, nem kell mindjárt felkapni a vizet! – feleltem. Most én tettem úgy, mint aki duzzogva beadja a derekát. – Akkor jöjjön Bach az én átíratomban, Busoni és Liszt nélkül. Ezt a művet az ifjú Bach a bátyjának ajánlja.

Pontosan tudtam, melyik rész érintette meg annyira legelőször, és minden alkalommal egyfajta ajándékként nyújtottam át, hiszen ez a darab valójában neki szól, és azt a bennem élő, amúgy elég könnyedén leleplezhető gyönyörűséget jelképezi, ami arra késztet,

* Ferruccio Benvenuto Busoni (1866–1924) anyai ágon német, apai ágon olasz származású zeneszerző, zongorista, zenetudós és karmester.

hogy mindannyiszor kissé elnyújtsam a zárlatot. Kizárólag az ő kedvéért.

Akkor már – és ő erre nálam alighanem lényegesen hamarabb rájött – flörtöltünk.

Aznap este ezt írtam a naplómbe: *Igazából túloztam, amikor azt mondtam, biztos ki nem állhatod azt a darabot. Valójában arra gondoltam, hogy engem nem állhatsz. Reméltem, majd meggyőzől az ellenkezőjéről – és egy darabig így is lett. Miért van az, hogy holnap reggel már úgysem merem elhinni?*

Tehát ez is ő, állapítottam meg látva, hogyan változik egyszeriben napsütéssé a zordsága.

Vajon én is így csapongok?, kérdezhettem volna akár magamtól is.

Nem egyetlen hangszerre íródtunk csupán; te sem és én sem.

Legszívesebben elintéztem volna annyival, hogy bonyolult, megközelíthetetlen fickó, így többé nem is foglalkozom vele. Aztán szólt két szót, és durcás közönyöm a saját szemem láttára olvadt teljes készségeg, bármit eljátszom neked, amíg csak le nem intesz, amíg ebédelni nem hívnak vagy amíg az utolsó réteg bőr is le nem kopik az ujjbegyeimről, szívesen megteszem ezt a szívességet, bármit megtennék érted, egyetlen szavadba kerül, már a legelső napon megkedveltelek, és még ha ismételt barátkozási kísérleteimért cserébe mindannyiszor jeget kapok is, sosem felejttem el ezt az iménti beszélgetést, ahogy azt sem, milyen kevés is elég ahhoz, hogy a hóvihar ismét nyári ragyogássá változzék.